

Informační management

VIKMA07

2. – 3. hodina, 4., 11. 3.2011

KISK FF MU

Informační společnost

- Označení „informační společnost“ je jedním z mnoha pojmenování (znalostní společnost, společnost založená na znalostní ekonomice, nová ekonomika), které se pokouší vystihnout probíhající společenské změny, jež probíhají od 50. let minulého století. Tyto společenské změny se projevují **změnou preferencí od ekonomického kapitálu směrem ke kapitálu sociálnímu a kulturnímu** (od strategických surovin k lidskému kapitálu).

Informace a znalosti

- čtvrtý faktor rozvoje společnosti (půda, kapitál, práce),
- základní podmínka hospodářské prosperity,
- podstata podnikání,
- výrobní faktor organizace a její úspěšnosti,
- strategická surovina,
- integrující faktor různých technických i vědních disciplín
- zdroj moci, atd.

Informatizace společnosti

„Postupná informatizace společnosti je chápána jako proces, který je v současné době na stejné významové úrovni jako byla v předchozí etapě industrializace. Jestliže industrializace podstatně rozšířila fyzické možnosti a sílu člověka, pak informatizace znásobuje jeho schopnosti duševní.“

- VYMĚTAL, J. - DIAČIKOVÁ, A. - VÁCHOVÁ, M. *Informační a znalostní management v praxi*. Praha : LexisNexis CZ, 2006. s 9. ISBN 80-86920-01-1.

Dopady informatizace společnosti

- **POZITIVNÍ**

Dostupnost, aktuálnost, úplnost a svoboda nakládání s informacemi.

E-business, E-government.

- **NEGATIVNÍ (diskutabilní)**

Ztráta soukromí, dehumanizace komunikace technologiemi, ochrana dat, nevhodný systém vzdělávání, ztráta právního povědomí v prostředí kyberprostoru.

Učící se společnost

- V rámci různých interpretací a snah o pojmenování procesů transformace společnosti se rovněž objevuje termín „učící se společnost“, která se od předchozích koncepcí liší svou orientací na člověka ve společnosti a významu vzdělání pro jeho život. Tato koncepce poněkud utopicky nahlíží na vzdělání jako na řešení všech společenských problémů, kterým bude lidstvo do budoucna čelit

Znalostní společnost

- Termín „znalostní společnost“ se poprvé objevuje spolu s termínem „znalostní ekonomika“ v díle P. Druckera „***The Age of Discontinuity***“ vydaném v roce 1969. Drucker navazuje na ekonoma **F. Machlupa**, který počátkem 60. let 20. stol. publikoval dílo „*The Production and The Distribution of Knowledge in The U. S. A.*“, ve kterém popisuje **vazby mezi růstem znalostí a hrubého domácího produktu ve Spojených Státech**. Machlup ve svém díle rovněž definuje průmyslové odvětví zabývající se zpracováním a distribucí informací – knowledge industry.
- DRUCKER, P. *The Age of Discontinuity: Guidelines to Our Changing Society*. New York : Harper and Row, 1969. ISBN 0-465-08984-4.

Znalostní (nová) ekonomika

Prostředí znalostní ekonomiky se oproti tradiční neoklasické mikroekonomické teorie liší:

- **Změnou orientace** (na místo produktu – znalosti a ICT předpoklady – tj. know-how).

Dle Kislingerové: *„Možnost používat v ekonomice určitou úroveň znalostí a dovedností a dále je dynamicky rozvíjet je přitom podmíněna kvalitou vzdělávacího systému v příslušné zemi.“*

Znalostní (nová) ekonomika

- Pojem „**nová ekonomika**“ je proti ideji znalostní ekonomiky podstatně mladší (konec 90. let 20. st.).
- Pojem měl výstižně charakterizovat **hlavní rysy aktuálního vývoje hospodářství** (zejména v USA).
- **Kladen důraz na význam probíhajících strukturálních změn** (vazba na technologický pokrok).

Politická dimenze změn

- Pojem nová ekonomiky souvisí s mnoha proměnami, které lze označit za globální (změny – technologické, ekonomické, politické).

Klíčové politické změny:

- Pád komunismu a integrace států střední a východní Evropy do demokratického systému.
- ČR a řada posttotalitních zemí přistoupila do NATO (1997 a 2004).
- 1. 5. 2004 rozšíření EU o nové členské státy – nové mírové přeuspořádání Evropy – resp. definitivní ukončení „studené války“.

Vznik nových tržních ekonomik ve střední a východní Evropě

- **1957** – Evropské společenství uhlí a oceli podepsalo tzv. **Římské smlouvy**, na jejich základě vznikla další dvě integrační seskupení: **Evropské hospodářské společenství (EHS)** a **Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom)**.
- **1987** – ratifikace Jednotného evropského aktu, který zahrnoval systém opatření k vytvoření **Jednotného vnitřního trhu**.
- **1992** – **Smlouva o Evropské unii** (tzv. Maastrichtská smlouva) – zásadní posun, ekonomické společenství se transformovalo k **ekonomicko-politickému svazku – EU**.
- **2000** – EU přijala program ekonomického rozvoje na léta 2000-2010 **tzv. Lisabonskou strategii**.

Vznik nových tržních ekonomik ve střední a východní Evropě

Evropský vnitřní trh je založen na čtyřech pilířích:

- 1. Volný pohyb zboží** – zrušení zahraničních kontrol a cel, harmonizace daní.
- 2. Volný pohyb služeb** – včetně liberalizace bankovních a pojišťovacích služeb, otevření trhů pro dopravu, poštu a telekomunikace.
- 3. Volný pohyb kapitálu** – směnitelnost mezi zeměmi ES, integrace finančních trhů a liberalizace pohybu cenných papírů.
- 4. Volný pohyb osob** – zrušení kontrol na vnitřních hranicích, mobilita pracovních sil, harmonizace přistěhovalecké a azylové politiky.

Lisabonská strategie

- LS = hospodářská strategie, která měla nalézt odpověď na otázku, jak uspět v nových podmínkách globalizace, kdy jsou evropské země vystaveny konkurenci ostatních ekonomických subjektů (USA + asijské ekonomiky).
- Vývoj ukázal, že stanovené cíle byly příliš vysoko a jejich naplnění v daném časovém horizontu se ukázalo jako nereálné.
- V roce 2005 vychází nová, revidovaná verze Lisabonské strategie, která již lépe odpovídá realitě. Přes určité problémy je program ekonomického rozvoje EU postupně naplňován.

Vznik nových tržních ekonomik ve střední a východní Evropě

- Díky výraznému rozdílu v úrovni „starých“ a „nových“ členských zemí se vytvořily nečekané možnosti. **„Nové“ ekonomiky střední a východní Evropy vytvářejí inovační podmínky** formou např. investičních, daňových a jiných pobídek; tato teritoria se vyznačují vysokou mírou flexibility.
- EU klade důraz na **znalosti, znalostní ekonomiku a inovace** za účelem **KONKURENCESCHOPNOSTI** na makroekonomické úrovni.

Charakteristické rysy a projevy nové (znalostní) ekonomiky v zahraničí

Mezi ekonomy neexistuje jednoznačná shoda ve vymezení nové ekonomiky, lze ji však přiřadit následující čtyři rysy:

1. **Vysoká přidaná hodnota**, kterou přinášejí zboží a služby, jež úzce souvisejí se znalostmi a vzděláním.
2. **Výrazně se zvýšil prostor pro agilní firmy.** Informační technologie poskytly společnostem nástroj k provádění rychlých a účinných změn.
3. **Nová ekonomika** – a s ní související rozvoj informačních a komunikačních technologií – výrazně omezila problém geografických vzdáleností.
4. **Výrazné omezení** (či přímo vyloučení) zprostředkovatelů a jejich služeb.

Charakteristické rysy a projevy nové (znalostní) ekonomiky v zahraničí

- **Poprvé v dějinách** hospodářský růst a strukturální změny v ekonomice **nezávisejí prvotně na surovinách, strojích a metodách jejich využívání, ale na schopnosti lidí pracovat s informacemi.**
- **Rozvoj ICT není cílem, ale pouze prostředkem pro efektivnější práci s daty, informacemi a znalostmi.**
- **Nejdůležitějším přínosem 21. století by mělo být padesátinásobné zvýšení produktivity práce se znalostmi.**

Charakteristické rysy a projevy nové (znalostní) ekonomiky v zahraničí

Tržní prostředí, které je utvářeno využíváním revolučního technologického pokroku a zejména výpočetní síly osobních počítačů, vysokorychlostních komunikací a Internetu, bývá různě označováno jako „informační ekonomika“, „sítová ekonomika“, „digitální ekonomika“, „znalostní ekonomika“ či „riziková společnost“.

„Nová ekonomika“ je souhrnný název pro tento soubor, jehož společným jmenovatelem je rychlejší růst a nižší inflace. Určující charakteristikou nové ekonomiky je samozřejmě to, že její růst je dán informačními technologiemi nové generace, zejména pak Internetem.

Vliv Číny

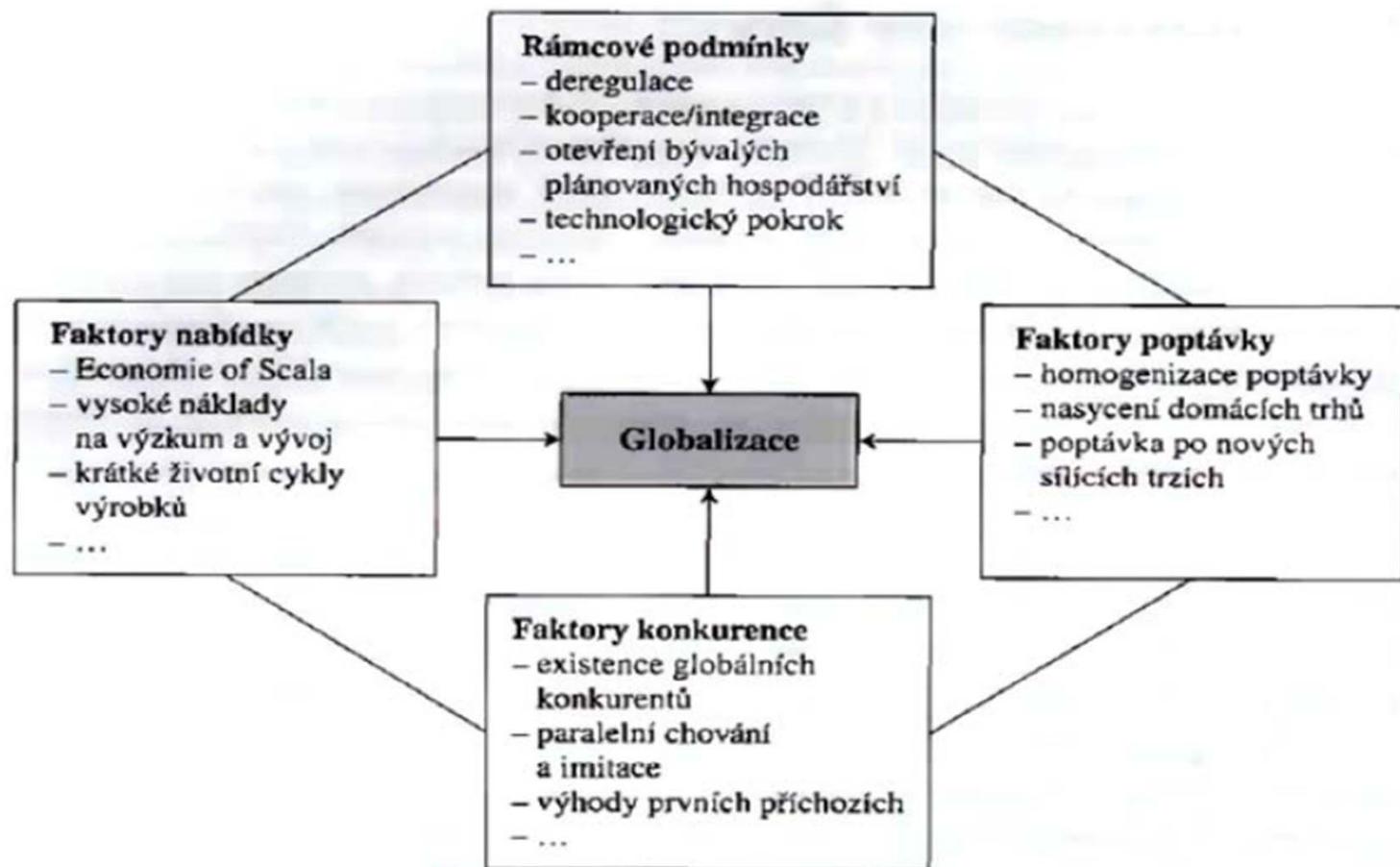
- **Čína ekonomicky i strategicky trvale posiluje své postavení ve vědě.**
- **Expanze a ekonomická otevřenost, se kterou se prosazuje, je patrná prakticky všude.**
- **Ekonomický růst se trvale pohybuje na úrovni 8-9 %.** Čína je nejen exportérem, ale i významným obchodním partnerem Evropy v řadě produktů, zejména zeleniny, textilu, apod.
- Velké světové přebytky zahraničního obchodu, které byly vytvořeny dlouhodobě, nyní **umožňují vzdát se dlouhodobého navázání čínského jenu na americký dolar** zavést flexibilní měnový kurz. Důsledkem byla sice valorizace čínské měny, avšak jak vývoj dokládá, **Čína se stává ve 21. století největší ekonomikou světa.**

Globalizace

Globalizace – národohospodářské označení pro:

- **Celosvětové propojování trhů zboží, služeb a finančních trhů, které je možné v důsledku politické liberalizace a prostřednictvím nových technologií (např. Internetu).**
- Proces vzájemného posilování na sobě závislých trhů.
- Strategii propojování nadnárodních podniků s cílem dosažení konkurenční výhody.
- Zrušení segmentace trhu ve světovém měřítku.

Globalizace

Obr. 1 – 1 **Hybné síly globalizace**

Pramen: KUTSCHKER, M., SCHMID, S. Internationales Management.

4. bearbeitete Auflage. München : Sien, 2004

Lidské zdroje ve znalostní ekonomice

Lidský kapitál je považován za hlavní výrobní faktor (nikoliv movitý kapitál, či surovina).

Vzdělání – kvalifikace zaměstnanců (obyvatelů dané země) **vytváří konkurenční výhodu** (v rámci podnikatelského odvětví, regionální ekonomiky, mezinárodní ekonomiky).

- **Rozvoj standardizace řízení lidských zdrojů** (IIP, ISO)
- Klíčové kompetence
- **Nové přístupy v řízení lidských zdrojů – znalostní management** - Pracovní skupiny, workshopy, teambuilding

PERMANENTNÍ POTŘEBA VZDĚLÁVÁNÍ = proces celoživotního vzdělávání.

Lidský kapitál a jeho konsekvence

- Celková zásoba lidského kapitálu člověka je tvořena jeho osobním a společenským kapitálem.
- Minulost, současnost a budoucnost jsou spjaty prostřednictvím kapitálových zásob, které ovlivňují produktivitu výroby (komodity). Akumulace osobního a společenského kapitálu v přítomnosti působí na produktivitu (domácnosti) v budoucnosti.
- Ukazuje se, že předpoklad o stabilitě rozšířených preferencí představuje účinný způsob analýzy a vysvětlení chování.

Empirické analýzy lidského kapitálu

Mezi nejznámější zaměření empirické analýzy spjaté s lidským kapitálem patří:

- vyšší vzdělání - vyšší schopnosti, vyšší výdělky
- vliv na úmrtnost, daně z příjmu, hospodářský růst
- míra výnosů ze vzdělání a pracovní přípravy
- přístup vlád k podpoře růstu a produktivity (zvýšení významu lidského kapitálu)
- rozlišování mezi obecnou a konkrétní přípravou – důležité pro analýzu lidského kapitálu
- růst nerovnosti příjmů – závislost na vzdělání (rozdíly mezi pohlavími)

Vývoj pojetí informačního managementu

Označení „informační management“ je relativně nový pojem.

Nejednoznačnost pojmu je způsobena:

- vymezením „managementu“
- vymezením „informace“
- změny chápání pojmu v průběhu období od jeho vzniku

I. etapa „engineering efficiency“

- pojem IM poprvé užit v r. 1966 –
R. S. Taylor a kol. – Konference pod záhlavím IM k otázkám systémového pojetí a zpracování inženýrských informací a výuky.
- Chápání IM orientováno na hospodárné řešení převážně „tvrdých“ technických úloh, resp. hospodárnost práce s technickými informacemi.
- IM spojován s aplikací ICT při hromadném evidenčním zpracování údajů.

II. etapa „IM jako výrazový prostředek odborníků v oblasti ICT“

- konec 70. a 80. léta 20. stol.
- pozornost zaměřena na postupy ekonomicky hospodárné realizace projektů tvorby a fungování informačních systémů, založených na prostředcích moderní ICT resp. IS.
- slovo „management“ reprezentuje akcent na zajištění hospodárného přístupu práce v oblasti informatiky.

II. etapa (pokračování)

v průběhu 80. let vznikla celá řada definic IM
např.:

- M. J. Earl: *„IM - management pro aplikaci informační technologie, který vyžaduje vzájemně sladěné plánovací metody, kontrolní procedury a organizační zajištění.“*

II. etapa (pokračování)

- dochází k transdisciplinárnímu propojení informačních procesů s manažerskými pohledy (oproti předchozím etapám).
- charakteristický rys I. a II. etapy – dochází k poměrně malé bezprostřední účasti budoucích uživatelů na projektových pracích aplikace IS/ICT.
- sílí důraz na postavení a úlohu řídicích pracovníků, kteří se na IS/ICT podílí → vznik funkce tzv. „informačních managerů“.

II. etapa (pokračování)

- zkušenosti z praxe prokázaly, že akcent IM jen na hospodárné zajišťování informačních procesů může sklouznout i k „dokonalému provádění nesprávně koncipovaných záměrů“.
 - v II. etapě dochází k značné popularizaci a rozšíření pojmu IM – odborné časopisy:
 - Information management journal (GB)
 - Information Management (Německo)
- Vznik organizací:
- Association for Information Managent (Německo)
 - The Association for Information Managent (Anglie)

III. etapa

- počátek 90. let 20. století
 - akcentuje se využití prostředků ICT k zabezpečení KVALITNÍ MANAŽERSKÉ PRÁCE, tj. efektivní dosažení poslání a cílů organizace.
- D. P. Best: „IM se rozumí efektivní tvorba, uchování, třídění a rozšiřování libovolného formátu a na libovolných přenosových prostředcích, které pomáhají zajistit podnikové cíle“.
- W. J. Martin: „Management informačních zdrojů organizace k zajištění jejich záměrů a cílů“, mj. upozorňuje že současné definice jsou z praktického hlediska identická s pojmem „information resources management“

Současné chápání IM

- dnešní pojetí IM by mělo respektovat jak primární potřeby manažerského pohledu, tak i návazné hospodárné zajištění tomu odpovídajících informačních procesů.

primárně „dělat správné věci“ (effectiveness)

→ „umět tyto věci dělat hospodárně“
(efficiency).

Současné chápání IM (pokračování)

- Pro manažery nejsou samy aplikace IS/ICT cílem. Jsou efektivním prostředkem, který jim pomáhá umožnit, usnadnit, zhospodárnit a především zkvalitnit jejich jednání, zejména pak uspokojit jejich individuálně založené informační potřeby.
- Syntézou nároků na informační zajištění manažerské práce by měl být IM koncipován jako transdisciplinární odbornost.
- Jde o propojení poznatků moderního managementu, informatiky a systémových přístupů.

Definice a vymezení IM

- IM lze definovat jako: transdisciplinárně pojatý soubor poznatků, metod a doporučení systémových přístupů a informatiky, které pomáhají vhodně realizovat informační procesy manažerského myšlení a jednání k dosažení cílů uvažované organizace.
- Při tvůrčí syntéze poznatků moderního managementu, informatiky a systémových přístupů, popř. dalších, vznikají předpoklady vzniku synergického efektu jejich tvůrčí integrace. Podstatný je pozitivní vliv na manažerské činnosti. Projevuje se v nové kvalitě znalostí, u aplikátorů přináší aktivaci vazeb mezi poznatky jednotlivých disciplín“.
- Taktéž se používá termín „cross-fertilization of ideas“ tzv. vzájemné oplodnění poznatků z různých disciplín.

Informační strategie organizace

- určuje základní směry budování toku informací tak, aby zpracované informace sloužily řídicím pracovníkům k efektivnímu a úspěšnému rozhodování a snižovaly riziko této činnosti.

Informační strategie organizace zahrnuje:

1. SPECIFIKACI KLÍČOVÝCH INFORMACÍ

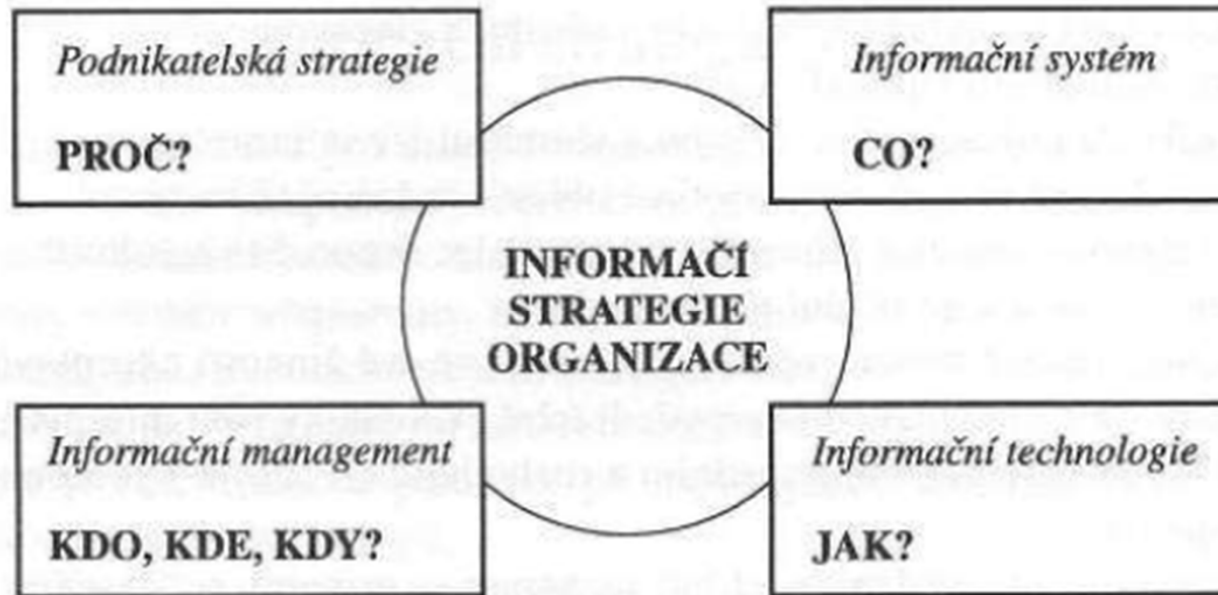
- pro hodnocení stavu trhu,
- vyhodnocování trendů vývoje trhu,
- postavení organizace na trhu s ohledem na konkurenci
- pro vyhodnocení aktuálního interního stavu organizace (a dosavadního průběhu všech procesů v organizaci)

Informační strategie organizace

Informační strategie organizace zahrnuje
(pokračování):

2. přehled standardů, které chce organizace uplatňovat při budování IS
3. objem finančních prostředků vyčleněných na realizaci informační strategie
4. program rozvoje IS (i v dlouhodobém horizontu)
5. zásady pro vyhodnocování účinnosti informační strategie a IS.

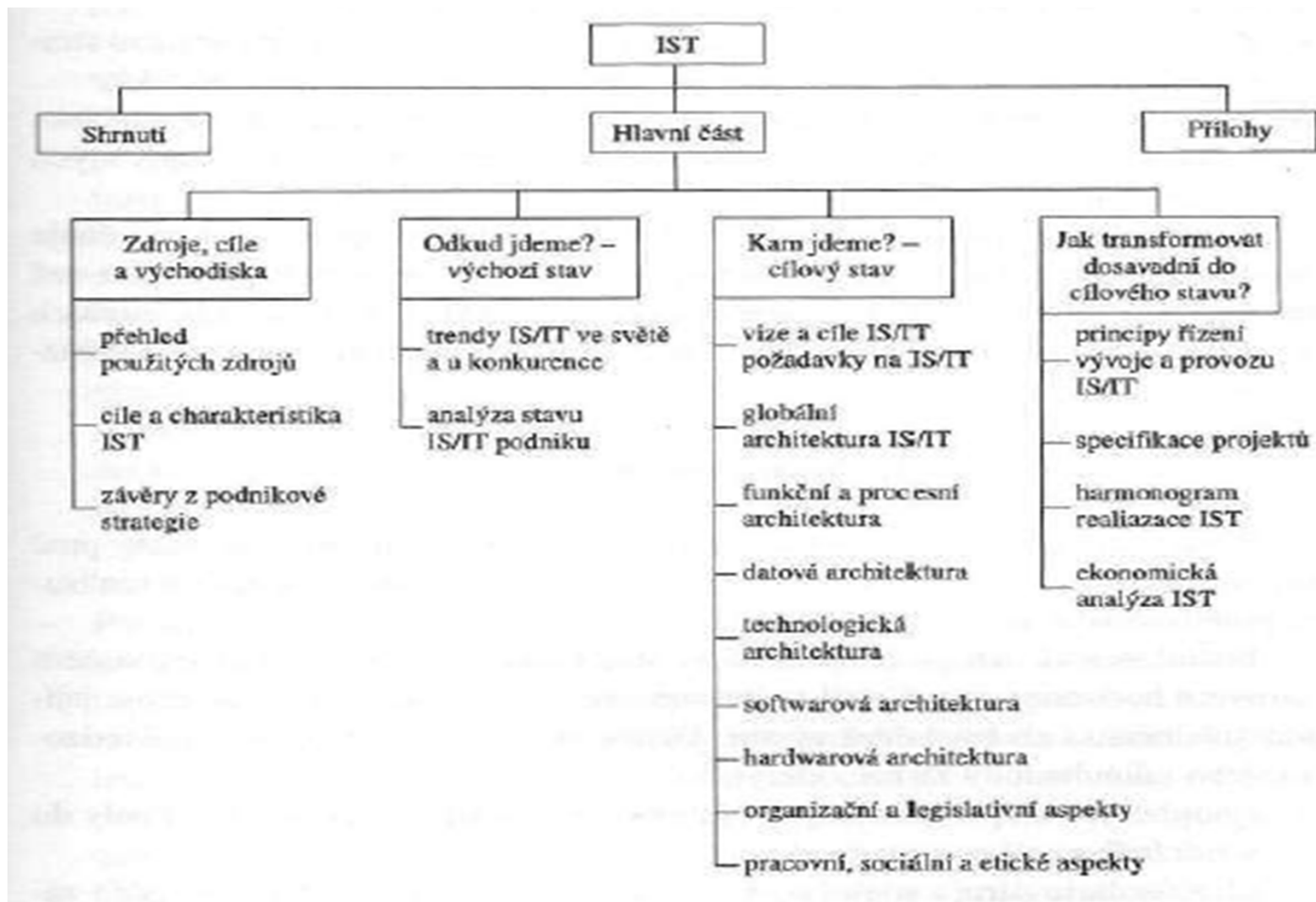
Informační strategie organizace

Předpoklady pro úspěšnou Informační strategii organizace

- přímá návaznost na Podnikatelskou strategii a komplexní strategii řízení jakosti (TQM), návaznost na ekonomický management, bezpečnost práce, sociální aspekty a zdraví zaměstnanců,
- zahrnutí všech interních činností a funkcí organizace (od předvýrobních etap až po prodej, včetně obslužných činností),
- optimální využívání ICT,
- specifikace oblastí vyšší konkurenceschopnosti,
- explicitní formulaci informační strategie ve zvláštním dokumentu, schváleném vrcholovým managementem,
- prosazování strategie vedením organizace

Legislativní a organizační aspekty Informačních strategií

Doporučení pro úspěšné naplnění Informační strategie organizace

- 1) všichni členové vrcholového vedení musí ve své činnosti akceptovat skutečnost, že v konkurenčním prostředí tržní ekonomiky jsou informace, s nimiž organizace disponuje, jedním z rozhodujících zdrojů její dlouhodobé prosperity.
- 2) všichni členové vedení musí být seznámeni s principy současných informačních technologií, s postupy zavádění těchto technologií do praxe (včetně průběžného doplňování vědomostí a zkušeností) a musí rutinně ve své práci technologie využívat.

Doporučení pro úspěšné naplnění Informační strategie organizace

- 3) Přijetí rozhodnutí o zpracování Informační strategie firmy
- 4) Získání široké podpory Informační strategie organizace na všech liniích řízení (střední management).
- 5) Důsledné naplňování Informační strategie tak, jak byla naplánována s dodržováním jednotné strategie a dosahování jasně definovaných cílů.

Podnikatelská (globální) strategie firmy (GST)

- GST dává ve středně a dlouhodobém časovém horizontu smysl a cíl veškerým aktivitám organizace a zamezuje jejímu živelnému a chaotickému vývoji.

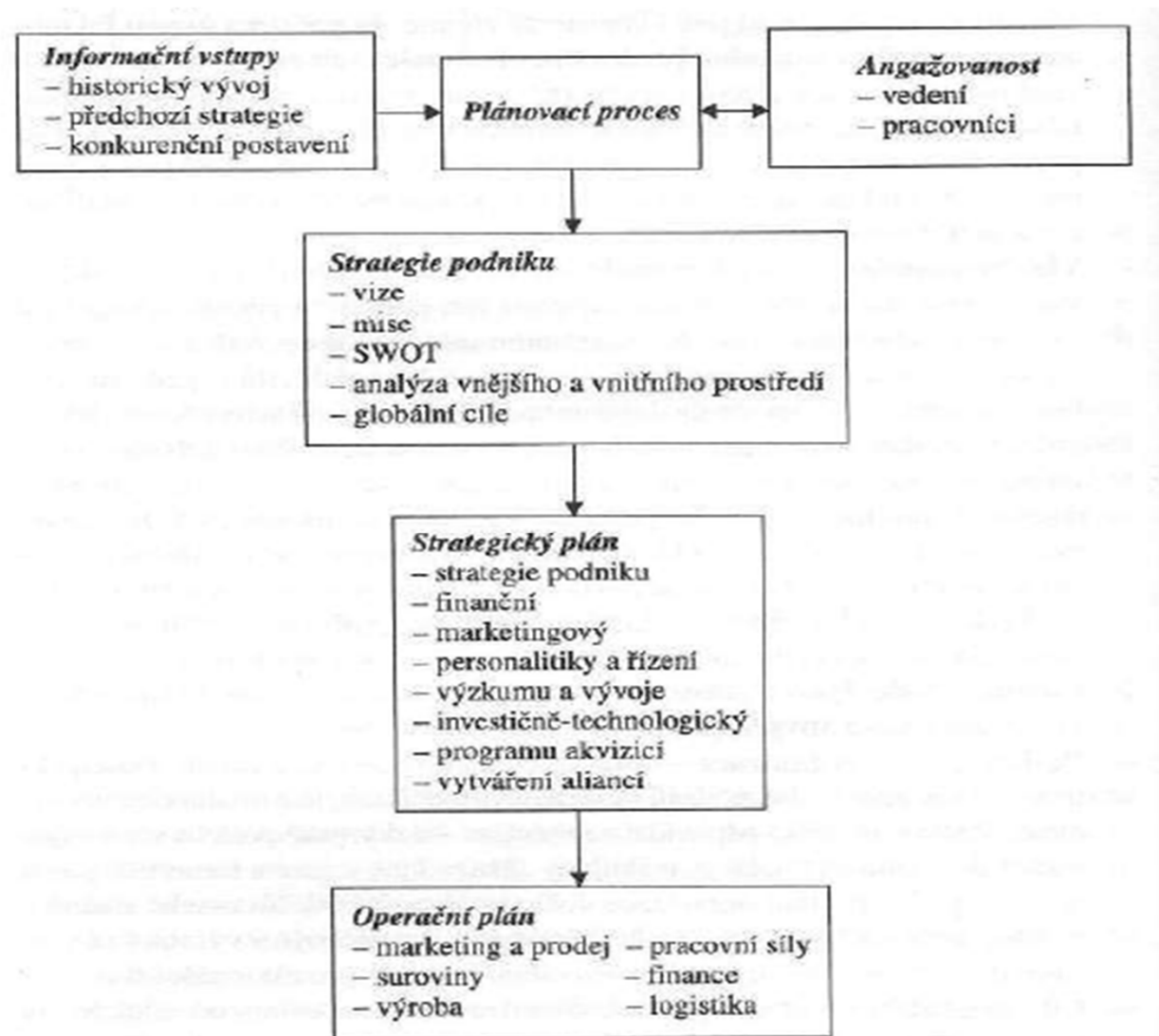
GST je dlouhodobý rámec, který:

- sjednocuje ve společnosti její hlavní cíle, priority, dílčí kroky a úkoly do soudržného celku,
- přizpůsobuje zdroje společnosti měnícímu se prostředí, trhu a zejména zákazníkům,
- uspokojuje očekávání zainteresovaných skupin

Základní části Podnikatelské strategie firmy

- SWOT analýzy
- vize organizace
- poslání (mise) organizace
- cíle organizace

Příklad tvorby Informační strategie

Průvodní znaky nevyjasněné firemní strategie

- způsob rozhodování jednotlivých manažerů je nekonzistentní a nekoncepční, je podceňován a opomíjen význam analyzování, plánování a tvorby strategie,
- vážne komunikace, existuje nedůsledná, neřízená až špatná interní a externí komunikace, něco jiného se říká, něco jiného se dělá,
- organizace plýtvá zdroji, aktivity organizace jsou často zaměřeny na tzv. krátké peníze,
- vedení organizace má pouze zbožná přání, nikoliv reálné cíle, nechává se ukolébat momentálními úspěchy.

Průvodní znaky nevyjasněné firemní strategie

- management je v neustálém časovém stresu, podceňuje se pravidelné monitorování zpětné vazby u všech procesů a následných náprav změn,
- organizace se potřebuje rozhodnout a nemá informace, existuje opomíjení a přehlížení nových trendů a přílišný konzervatismus.

Průvodní znaky nevyjasněné firemní strategie

- organizace ztrácí intelektuální kapitál, opouští ji schopní a znalí lidé, chybí cílené a trvalé vzdělávání, je postrádáno kvalitní personální řízení,
- přetrvává představa, že řízení organizace vyřeší IT, nedůslednost při implementaci.